

Այս խոսքերից ընթերցողին այն դադար-
վարն է կազմում, իբր թէ դէպի Ջուարթ
նոց եկեղեցին սկսել է մի այնպիսի
աճադին ուխտագնացութիւն, որ յիշեց-
նում է Զօրայի նկարագրած Լաւրդը, իբր
թէ Էջմիածինը լուս ու մոռնջ փողեր է

կիրում տգէտ անհաւատներին, իսկ «Արարատը» խորագրով խառնում էր մի տող չի գրում, տարածւած սուտ լուրերը հերքելու համար: Սրկու և կենտոնական արարատները համար պաշտօնական թերթի լուրերն առնելիս պէտք է համարել, որ հասկանան, թէ բան չըկայ, և հանգիստ լինին:

Բայց երբ «Մշակը» փրկիպիականներն էր գրում «Արարատ» և միաբանութեան լուրերն առնում, հենց այն ժամանակ արդէն հրատարակւած կար Խաչիկ վարդապետի պաշտօնական հերքումը, իսկ «Արարատ» մէջ տպագրւած էր Յուսիկ եւ պիսկոպոսի ընդարձակ հետազոտութիւնը Զուարթնոց եկեղեցու միասնականութեան մասին: Բայց «Մշակը» մի և և հնարք է բանեցրել, և՛ անյիշատակ է թողնում և՛ յիշատակում է այդ հանգամանքն իր յօդւածի մէջ, նայելով թէ ո՞ր տողում ո՞ր բանն է ձեռնառնում. նա քառասուն անգամ հաւատացնում է, թէ Լժմիածինը միշտ լուր է, թէ «Արարատ» ոչ մի տող չի գրել, նա յօդւածի տասնեակ-տասնեակ տողերով և որոշմամբ հնարագիտութիւններով ձգտում է ընթերցողի սրտի մէջ զայրոյթ եւ հակադրութիւն գոյացնել, և երբ որ այդ նպատակին հասնում է, ապա թէ վերջապէս այս երկրորդն է կցում. «Միայն վերջերս «Արարատ» սթափւեց և տպագրեց Յուսիկ եպիսկոպոսի մի յօդւածը, որ տպագրւածն էր, թէ Զուարթնոց եկեղեցին հին, նախնական Լժմիածինը չէ և այնտեղ Գրիգոր Լուսաւորչի մասունքներ չըկան»: Հապա ինչի՞ համար էր այսքան դալմադալն ու այսքան անարգ գրադարութիւնները:

«Մշակի» դատաստանով Լժմիածինը միշտ մեղաւոր է, ուրեմն «Արարատ» գործն էլ պէտք է չքացնել և չքացնում է: Նա խոստովանում է, թէ այդ «Արարատ» տպագրեց Յուսիկ եպիսկոպոսի յօդւածը. որպէս արդէն ուշ եր: Ռուսաց լրագրողների (???) և ամսագիրների (???) մէջ արդէն տպագրւած էր համարում այն, ինչ ասել էր Խաչիկ վարդապետը իր աւերակների մասին: Ահա ինչ ենք կարդում (սեղեհ, լեզու) «Новое Время» լրագրի մի թղթակցութեան մէջ:—Ար-

դէն ուշ եր. կրակական բացականչութեան մասին խորհրդածութիւնը թողնում ենք ուրիշ անգամի:

Ուրեմն «Մշակի» հոգսն ու փոյթն այն չէ, որ արդարութեամբ դատէ մեր գործերը, այլ թէ ուրիշներն ինչ են ասում... Ահա ասականներին արժէք տուող բուն թեթեւամիտը, և Գերապատիւ Յուսիկ եպիսկոպոսը սրա առջև՝ ուղղում արդարացնել իր միաբանութիւնը. ափսոս...

(Պրնաւաւոր)

Ս: Մ:

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՆԵԱՆ

1853 — 1903

Մեզանում գրաբարի գիտութիւնը տարածւել է գլխաւորապէս տաճկահայերի և յատկապէս Մխթարեանց ձեռքով: Սոցոսնից էլ գէթ այժմ աչքի է ընկնում Երեւանի թեմական դպրանոցի ուսուցիչ Մ Պալեանը, որ երկար տարիներ ուսուցչութիւն է արել մեր դպրոցներում, որի ուսուցչութեան յիսնամեակը լրանում է այս տարի մայիսին:

Երեւանի թեմական դպրանոցից ստացած մեր մի հրաւիրագրից երևում է, որ վարչութիւնը մտադիր է այս մայիսի չորսին, որտեղ այժմ նա ուսուցիչ է, յարգել արեւադար և բազմաշխատ ուսուցչի ծառայութեան յիսնամեակը:

Ով մի անգամ բախտ է ունեցել Մ. Պալեանին աշակերտելու, նա գիտէ թէ ինչպէս Պալեանը գիտէր իր աշակերտներին յարգանք և սէր ներշնչել մեր անցեալին, նա գիտէ թէ ինչպէս այդ ժիր, և աշխոյժ ուսուցիչը գիշեր ցերեկ աշխատում էր իր աշակերտներին սովորեցնել և խօսեցնել «Նախնեաց բարբառը». նա գիտէ, թէ ինչպէս Պալեանը գիտէր իր սաներին ոգևորել նախնեաց յիշատակով և փառքով: Աստի մենք չիրով ողջունում ենք դպրանոցի վարչութեան այդ քայլը: «Մշակն» արժանի է իր վարձին:

Մ. Պալեանը ուսուցիչ է եղել յիսուն տարի շարունակ անդադար, հասարակութիւնը նրան քիչ է ճանաչում, որովհետեւ տպագրւած երկասիրութիւններ քիչ ու-

նի. բայց իբրև ուսուցիչ նա եղական անձն է իր յիսնամեայ արդիւնաւոր աշխատութեամբ: Դրել նրա ընդարձակ կենսագրութիւնը՝ մեր նպատակից դուրս է, որովհետեւ այդ կենսական էր մեր դպրոցների պատմութիւնը գրել, բայց միջանի հակիրճ տեղեկութիւններ նրա մասին այսօր հասարակութեան հաղորդել մենք իբրև նրա աշակերտ հարկաւոր և մեր պարտքն ենք համարում:

Մկրտիչ Պալեանը բնիկ Տրապիզոնի է. նրա հայրը Պետրոս Պալեանը վաճառական էր և քաղաքի յայտնի ընտանիքներից: Նա ծնւել է 1834 թվականի սեպտեմբերի 17-ին: Չորս տարեկան հասակում հօրից զրկւելով մեծացաւ իր մօր խնամքի տակ: Նախնական կրթութիւնն ստացաւ տեղական ազգային դպրոցում. 1844-ին մայրը նրան ուղարկեց Վենետիկ Ս. Ղազարի վանքը: Ինը տարի սովորելուց յետոյ վերադարձաւ Տրապիզոն 1853 թվականին և նոյն տարին 19 տարեկան հասակում ազգային դպրոցում ստանձնեց ուսուցչութեան պաշտօն, որ շարունակեց մինչև 1862 թվականը:

Սոյն տարին Խալիպեան վարժարանի վերատեսուչ Գաբրիէլ արքեպիսկոպոս Այվազեանը, որ Պալեանի ուսուցիչն էր եղել Ս. Ղազարի վանքում, հրաւիրեց նրան Թէոփոսիա՝ հայոց լեզու և հայոց դպրութիւն աւանդելու Խալիպեան ուսումնարանում Խորէն Նարայէի տեղ, որը հեռացել էր: Մկրտիչ Պալեանը 1862 թվականից միաժամանակ տեսուչ էր և Թէոփոսիա քաղաքի ազգային երկսեռ դպրոցներում, այս պաշտօնը վարեց նա Խալիպեան դպրոցի փակումից յետոյ մինչև 1875 թ:

Հանգուցեալ ուսումնասէր և մեծագործ Գեորգ Գ. Կաթողիկոսը, որ իր օժման երկրորդ տարին 1868 թ. չըջեց բոլոր թեմերը, Թէոփոսիայում վարձարեց Պալեանին և խոստացաւ իր ձեռաչէն ճեմարանն աւարտելուց յետոյ նրան ուսուցիչ հրաւիրել:

Եւ իրօք 1875 թ. Պալեան ճեմարան հրաւիրեց, ուր տեսուչ էր հրաւիրւած նրա ուսուցիչ Գաբրիէլ արքեպ. Այվազեանը: Երեք տարի ճեմարանում

ուսուցչութիւն անելուց յետոյ 1878-ին Պ. փոխադրեց Տփլիս, և ուսուցչութեան պաշտօն էր վարում թէ՛ Ներսիսեան, թէ՛ Գալիանեան և թէ՛ Մարիամեան ուսումնարաններում:

1884-ին կրկին հրաւիրեց ճեմարան. իսկ 1895-ին փոխադրեց Երևան, որտեղ թեմական դպրոցի բարձր դասարաններում ցայսօր աւանդում է հայոց լեզու և դպրութիւն:

Մ. Պալեանն ունի բաւական անտիպ երկասիրութիւններ. այսպէս երեք ողբերգութիւն՝ «Մեծն Վարդան», «Մեծն Սեփորոզ» և «Հովհաննէս» անուններով. մի քանի ուսումնասիրութիւններ Խորենացու, Նիքիէի, Սեփոսի եւ Մովսէս Կաղանկաւազու մասին, այլև Խորենացու պատմագրութեան քերականութիւնը և բաւարանը, որ առանձնապէս ուշադրութեան արժանի երկ է:

Գրաւոր վաստակներից տպագրւած են «Արարատ» ամսագրում Հովհաննէսի և Սանդուխտի նահատակութիւնը, նոյնպէս Լեւոնտոսի «Նաւ օղակ»-ն (Воздушный корабль): Գաղութական հանդէսների, տոների առթիւ զանազան նիւթերի վրայ գրել է մեծ մասամբ գրաբար, այլև աշխարհաբար տառաւորներ, որոնցից մի քանիսը տպագրւած են «Սոխակ Հայաստանի» և Մանէլ քահանայ Նաղարեանի մայրենի լեզու դասագրքերում. իսկ «Արեւելիկ» տպւած է Տփլիսում առանձին գրքով: Մենք վերջացրինք Պալեանի յիսուն տարեայ գործունէութեան ուրաւագիծը:

Յիսուն տարի անդադար գործել հայ մատաղ սերունդի դաստիարակութեան համար, մի հազարհիսուն դէպք է մեր մանկավարժութեան պատմութեան և արժանի բանիմաց հասարակութեան առանձին ուշադրութեան, մենք կ'աւելացնենք, մանաւանդ նրա աշակերտների, որոնք այսօր մեր դպրոցներում յայտնի ուսուցիչներ են կամ գրականութեան մէջ են գործում:

Չմոռանանք, ընթերցող, որ այս յիսուն տարեայ հայ պիւղարգ և բազմաշխատ ուսուցիչը, ինչպէս հրաւիրող իրն էլ ասում է, նիւթապէս աննախանձելի գրութեան մէջ է: Հայ ուսուցչութիւն և նիւթական

Բ Ա Ն Ա Ս Ի Ր Ա Կ Ա Ն

Ե Ր Ա Ձ

հեղ. Սարգսեան-Արեւշատեանի

Տ Ե Ս Ի Լ Ե.

Օսկան եւ Մագրադ. քիչ յետոյ Լուսնբագ:

Մագր. Ողջոյն, հայրիկ, դուք էք Բեթանիայի նոր եկած հիւրը, եթէ չեմ սխալում Ղազարոսն էք:

Օսկան. Չէ, աղջիկ պարոն, դուրժէ Ղազարոսն էստի է, ամա ես մանրուք ծախող Օսկանն իմ Բեդով-լաթովը, չիք ճանչնում Սուրբուկովի բիճու ողջն իմ:

Մագր. Վաղուց է թողել էք ունայն տախարհը, չարչարանաց երկիրը:

Օսկան. Ի՞նչի, աղջիկ պարոն, մեր քաղաքը էնքան էլ չարչարանաց քաղաք չէ, ափսոս չէ: (մեծում է Լուսնբագ):

Լուսնբագ. Գորբիկ, դու այստեղ ես, քեզ էի որոնում. երթանք ժամերգութիւնն սկսեց: (Օսկանին բարեւում է):

Օսկան. Վա՛, սա էլ ով է, մթուհ վուր ճանաճա գալիս է: Աղջիկ պարոն, հարցնելն ամուսն չըլի, դու խարող Մինասի աղջիկ Սօնէն չեմ, հը՞, հաղիր վուր չեմ փոխել: Սօնա ջան, քու մարդն էլ էստի է:

Լուսնբագ. (նայելով Մագրադի երեսին) Ո՛չ, ես քեզ չեմ հասկանում, մթնէ դու կարող ես ինձ ճանաչել. ես Ադամի ամուսինն եմ:

Օսկան. (զարհուրւած) Ի՞նչ, ի՞նչ, Ադամի կնիկը, էն վուր գիփուկի միջի տակը գցից, էն վուր օձի հետ

դոստացաւ ու մարդուն խափեց: Վա՛, դու զանա էն կնիկն ես, վուր մեղ էս բալրալումը գցեցիր, գոթիքը մոգոնցեցիր ու հիմի էլ էկել ես ու արքայութեան մէջ տեղը պզգզել եմ:

Մագր. Բայց դու որո՞շ իրաւամբ ես դատաւարտում, չէ որ Արարիչը վաղուց է ներել. չէ որ ամուսինները վաղուց քաւել են իրանց յանցանքը:

Օսկան. Ել ինչ քաւութիւն, վուր կնիկս ծննդդան էր ու դրամէն էլ մեռաւ: Չէ, չէ, սա արթարութիւն չէ, ըստ մեզ չեն էնքան խալիւ. վուր քու խաթրու դժոխքումը տանջում ին, ես իմ աչքով տեսած բանն իմ ասում:

Մագր. Օ՛, սոսկալի երևոյթ, ուրեմն դու գոթիսային արարած ես:

Լուսնբագ. Դու եղա՞ծ ես Սանդարամեա:

Մագր. Մեղայ քեզ Արարիչ Ստուռած:

Լուսնբագ. Հեռու յինէն, փորձի՛չ ստուռանայ.

Օսկան. (կողմ) Վա՛, գանա ինչ ասի վուր էսէնց խրտնեցին, ձեր արեւ ինձ ստուռայ գիղեցան, բաս ինչու Նարեկ կարգացին: Լուսնբագը Մագր. յէս ու յէս խաչակնքելով գնում են) Մի վախենա՛ք, աղջիկ պարոն, ետք մարդ չիմ, ձեր աղիւղ արեւ գիղեցան, ես էլ օղուշաղի տէր իմ, կնիկ չունիմ, ամա որթիք շատ ունիմ: (Մագր.) Նայիր իմ Հոռոմի նման իս, տէ՛հնում իս. ծեր մարթ իմ, ես քիչ ամա մամա կու յիւլիմ, էլ ուրիս վախենում, իմ աչիկ լուս:

Մագր. Հեռի յինէն:

Օսկան մեծակ

Վա՛ զանա էնքան էլ ինչ բեդամաղ խօսք ասի, վուր լեզապատառ էլան, քիչ էր մնում, ուղում էի էն

Լուսնբագին պրօշտի էի արի. արա թամաչէն էնչախը կուլէր այ, աւտաս սիրտը գնաւ: Հանաքը դէնը, ինչ ջօգած սիրուններ ին: Հիմի վուր գնան, գանգաւտ անին, ինչ կուլի իմ հալը, մտիկ արէք վուր ուղղաւորաք աւնին ու էս ծերութեանս վախտը բէաբուր ըլնմ:—Գնամ, ախպէր, բօղիլ ուղիմ թէ բեդամաղ արի, քանի չուտ է... ո՞վ գիտէ վերջը... (կանչելով) Աղջիկ պարոն, տիկին, օրիորդ (նայելով կուլիսները) էս ում հիղին խօսում, մնամ գանգաւտում են: Վա՛, էն ո՞վ է սո, ձիր աղիւղ մղալի Օհանն է, գանա նա էլ էստի է: Վա՛ օրա ամա ասում էին էգեղեցին թալից կօսէ ու հիմի արքայութիւն են ըլնել: Արի սրան մէ քիչ թալի տամ, սա խօ մեր քաղիլիցն է. էնէնց սիրի ըլիլ էր անում էն մէկէլ աղջկայ հետ, վուր կօսենաս իրա կնիկ ըլէր, ո՞վ գիտէ, էրեզայ նուր մեկանց պսակել է, ո՞վ է էստի ըլիլիկայ անում...:

Տ Ե Ս Ի Լ Ե.

Նա, Օնան եւ մի զոյալ բեւեռով

Օսկան. Օ՛, լուսը քու տեսնողին, մղալի Օնան:

Օնան. Ողջոյն Աստուածընտրեալ Ոսկանիդ, բարի դպրուստ արժանաւորոյդ արժանաւոր սուրբդ ի սրբոց, Օսկան. Սա ինչ է ասում, դուրժ սուրբ գիտէ թէ պակասը կու թամամեցնէի: Ա՛յ կինծիդ կոտրելի, Կարապետ վարժապետ, վուր վունչի չըստիլցեցիր:

Օնան. Խորին մտածմանց մէջ էք:

Օսկան, Հա՛, մէ քիչ խառնւած իմ. դու լուսն իս, փառաց ի փառս, Օնան ախպէր, էլի ժամումն ես դուրսդ անում:

Օնան. Ամենեքեանքս սպասաւոր ենք Բարձրիւյն Արարչին:

Օսկան. Էս մէկը ինչ լաւ դուս եկաւ: (Լուսնբագին)

ների թէ՛ առաջին ներկայացման և թէ՛ այս ներկայացման պիէսների ընտրութիւնը յարմար էր տեղական կեանքին...

Այս անգամայ պիէսը մի բողոք էր, հառաչանք հանգամանքներից ճնշած հաւատաւոր ազգային սրտից բղիւսած դէպի իր արիւնարբու հայրը: Առաջինից ցտնած գաղափարական սերմերը խոր արմատ են ձգում Հէղինէի մարտի և անարատ կուսական սրտի մէջ և հարազատ ազգիկը կատարելի կուլ է մղում բարեգործութեան դիմադրող ծածկւած հարստահար, վախառու հօր հետ, որն ուզում է նրան բռնի կերպով ամուսնացնել հարուստ, պղպտի կոծակների տէր «չինովիկ» Յամառովի հետ. այդ օտարազգի պատերազմը վերջանում է գաղափարի յաղթանակով... Չախալաւում, խորտակւում են հին փոշիով ծածկւած հասկացողութիւնները, փչւում է հայրական իրաւունքը, օդն են ցնդում կեղծքանի բոլոր եմթաղրած ապագայ երջանիկ յոյսերը և Հէղինէն գոհնով հօրը գնդակների բարձրութեան համար, որոնք կեղծբուռ էին Կեղեքեանի վախառու ձրկաններում, մեկնում է ձեռքն իր սիրած ու փայփայած Մուրէնին, որը պէտք է լինէր իր գաղափարների ու պաշտած դաւանաբանների իրազեկողը...

Այս թող մի մեծ խաւս լինի հին ըսկերորոնքների տէր ծնողների, որոնք չլսեցին ուղիղ կոչումը՝ զոհում են իրանց դաւանքներին և նրանց ապագայ գոյութեան իրաւունքն ապահովում են հաւատաւոր և անկասկածաւոր զօրքով մի անգամահատիկի դաւ լինի մի արտադրի նոր սերնդին, խոչնդանք հասկանան, որ տալիս էր իր ջանքերով խնայած շոքերի և փոքի մէջ է, այլ սիրող սրտերի, գաղափարական համաբաշխութեան մէջ է, հասկանան, որ չքայտքէ միայն կեանքի սնուցի վայելչութիւններից չէր գրկւելու համար հրապարակի և զոհ դառնալ այդ գաղափարը գոհարարութեան, չէր պէտք ձեռները կապած խոնարհելի, երբ արդարութիւնն իրանց կողմն է, չէր պէտք երբեք խոնարհելի, ինչպէս խոնարհւում է զուր գանակի ուռաջ...

Ինչ վերաբերում է խաղին, պէտք է ասել, զք մեր սիրողներն այս ասորի կարծես թէ՛ սկսել են լուրջ վերաբերել գործին. ընդհանրապէս ներկայացումը բաւ էր, ու որ նրանցից չէր խանգարեց ընդհանուր ազգայնութիւնը, իսկ և Չամուսեանցը (Հէղինէ) իր գեղացած խաղով շատերի աչքերից խից արթնեցրեց կաթիլներ... Այսպէս, որ հասարակութիւնը քիչ էր. այս պիէսը այդքան քիչ հանգիստականների առաջ չէր պէտք խաղացել: Գոտ արդիւնք է մնացել մօտ 40 բոլորի:

Յ. Ա. Կար:

Կենդանիներ եւ ակօհօլը

Գ-ը Հէնիտներ մի շարք փորձեր կատարեց զանազան կենդանիների՝ շների, ծովային խողբերի, հուսերի, ազաւնիների և մկների վրայ, որոշելու համար, թէ ինչ ներգործութիւն է անում ակօհօլը՝ կենդանիների դիմացկութեան վրայ, վարակիչ հիւանդութիւններին: Այլօհօլը տըրւում էր կենդանիներին միանգամայն մեծ չափով կամ թիթի և լուծւածքի ձևով մի քանի անգամ: Այդ կենդանիներին էլ սրբակում էին զանազան միկրոօրգանիզմներ, կուլօղջային, դիֆթերիա և այլն: Ամեն անգամ էլ ակօհօլ ընդունած կենդանիներն աւելի էին ենթակա լինում վարակիչ հիւանդութիւններին: Նոյնպիսի մնաստար ներգործութիւն էլ ակօհօլը

անում էր կենդանիներին մէջ յղութեան ընթացքի վրայ և խորտակիչ կերպով էր արտայայտւում նրանց ձագերի վրայ: Այդ վերջինների մահացութիւնը նշանաւոր շափով գերազանցում էր այն էգերի սերունդի մահացութեանը, որոնք չէին ստացել ակօհօլ: Բացի դրանից, կենդանի մնացած սերունդը արտայայտւում էր արհաւիրական լուրջ նշաններով, որը նոյնպէս աւելացնում է մահացութիւնը: Չների և կատունների վրայ կատարւած փորձերն էլ միևնույն արդիւնքները տուցին: Այդ ժամանակ ակօհօլ ընդունած կենդանիներն արտայայտւում էին հոգեկան բացասական փոփոխութիւններ. նրանք դառնում էին անդալ և արտայայտւում էին խիստ երկիւղ: Նկատւում էր նոյնպէս ակտիւ փափակ, քաշի պակասում և մկանաւորների գործունէութեան թուլացում: Նոյնպիսի թուլացում ներգործութիւն էլ ակօհօլը արտայայտւում էր նոյնիսկ ամենապարզ կենդանիների վրայ գործադրելիս: Ամօրներն ու ինֆուզորիաները ակօհօլի թուլ լուծւածքի մէջ վայրկեանապէս ջնջւում են:

Հետեւապէս, ակօհօլը մի թոյն է, որն անպայման կորստաբեր է բոլոր կենդանիների համար, սկսելով ամենահոտաբերներից և համակողմ մինչև մարդը: Ոմանց նա սպանում է վայրկեանապէս, միւսներին թունաւորում է աստիճանաբար, սակայն ամենին էլ տանում է դէպի մի անխուսափելի վախճան—դէպի մահ:

Միևնույն ժամանակ նոյնիսկ ամենաուժեղ թոյնը, որոնք անպայման մահաբեր են բարձր կենդանիների համար, ինչպէս սարիինները, կապտաղբի թթոււոր և ուրիշ շատերը, անվնաս են լինում ստորին կենդանիների համար: Բացի դրանից ակօհօլը զանազանում է միւս թունաւոր նիւթերից և այն յատկաւ թեւաւոր, որ նա թունաւորում է ամբողջ օրգանիզմը, այն ինչ միւս թոյնները սահմանափակում են միայն մի գործարանի մէջ և աւելում նրան:

Այդ դէպքում ակօհօլի ներգործութիւնն արտայայտւում է ամենից առաջ ներազդային համակարգութեան վրայ, իսկ յետոյ արդէն աստիճանաբար թունաւորում է ամբողջ օրգանիզմը: Չների վրայ կատարւած պրօֆեսոր Պեկալաթիլի փորձերը հերքում են նայնպէս այն բնագոյնում կարծիքը, թէ ակօհօլի շափաւոր գործութիւնն է անում մարսողութեան վրայ. այդ նպատակով նա անցքեր է բանում շան որիորում և ստամոքսում: Կենդանուն արւած կիրակուրը և ստամոքսային արտադրող հիւթը գուրս էին ծորում, այնպէս որ կարելի էր ստամոքսային հիւթի անալիզ կատարել: Կենդանու ստամոքսն ակօհօլ մոցնելուց յետոյ, ստամոքսային հիւթը արտադրւում էր մեծ քանակութեամբ, սակայն նրա երկու էական բաղադրիչ մասերից—պէպտինից և ազային թթուներից, առատանում էր միայն ազային թթուների արտադրութիւնը: Այդ հանգամանքը կարող է խիստ անբարեկամ շահաւորել, քանի որ կարող է առաջ բերել ստամոքսային լորձաթաղանթի երկարատև բորբոքում և ստամոքսային հիւթի մարսողական ուժի թուլացում:

ՇԻՃՈՒԿ ԹՈՒՔՆԻՐԻ ԲՈՐԲՈՒՄԱՆ ԿԵՄ

Վերջին տարիներս բժշկականութեան մէջ տիրապետում է, եթէ կարելի է այսպէս ասել, շիճուկների շրջան: Մի ամբողջ շարք հիւանդութիւններ, որոնց մինչև մօտ ժա-

մանակներս համարում էին անբուժելի, կամ թէ, յամենայն դէպս, բժշկական ներգործութեան դժարութեամբ ենթարկուող, սկսեցին բժշկել ամենաուսակ շիճուկներով: Այդ հիւանդութիւնների թիւն է պատկանում, օրինակ, դիֆթերիա: Այժմ այդպիսի շիճուկ էլ առաջարկւում են գործադրել թորերի բորբոքման ժամանակ: Դրա հնարոցն է խտայնի պրօֆեսոր Տիցցոնին:

Տիցցոնի փորձերն անաշույ էին երկար ժամանակ, մինչև որ նա գտաւ այնպիսի մի միջոց, որի մէջ յատուկ հիւանդածին ստղմերը արտադրւում են նոյն թոյնը, ինչ որ և մարդկային մարմնի մէջ: Այդ թոյնի հետազոտական պատճառներ փորձի ենթարկուող կենդանիներին առաջ է բերել նրանց արեան մէջ ալկալիի յատկութիւն, որը և աւել է շիճուկին ցտնայելի առողջարար ոյժը:

Շիճուկի սրկումը միևնույն կենդանիներին առաջ էր բերում տաքութեան արագ նադում. մարմնի քաշի պակասուել կանգ էր առնում. անհետանում էին և միւս հիւանդութիւնները, թէ այն դէպքում, երբ թոյնն ու շիճուկը մոցրեւում էին զանազան կրակների մէջ, և թէ այն ժամանակ, երբ շիճուկով սկսում են բժշկել հիւանդութիւնն արդէն խիստ զարգացած շրջանում է երբ տիրող հասկացողութեան համաձայն հիւանդութեան սղոջ նշաններով մահը պէտքէ անխուսափելի թուէ:

Հետեւապէս, Տիցցոնին աշուղ է աւելի շատ բան, քան թէ Բերլինգին իր այն շիճուկով, որը նա հնարել է դիֆթերիա և շղային կարկամութեան դէմ: Շիճուկի բուժականաշարի գործածութեան ժամանակ անհետանում էին նոյն խիստ տեղական երկրորդային այնտեղ, որտեղ սրկում էր թոյնը և օրգանիզմն, այսպէս ասած, անվնաս էր լինում:

Հնարողը մասնաւոր այն պատճառով է աւելի հաւատարմ իր դիւտի գործնական նշանակութեանը, որ նոյն իսկ ամենաանհան չափերը տալիս են դրական արդիւնքներ: Միայն կենդանիներ բժշկելիս այն ժամանակ, երբ նրանց մէջ սրկեցին շիճուկի մի քան օրը խորանարդ անտիմոնը նրանց ամբողջ քաշի ամեն մի կիլոգրամին: Նշանակում է, մարդուն բուժական է maximum 15-30 խոր. սանտիմետր: Յիւրաւի, Տիցցոնի օգնական բժ. Պանիչից բարեկամող երկրորդներ նկատեց այն հիւանդների վրայ, որոնց երկու անգամ սրկել էին բնականը 20-30 խոր. սանտ. շիճուկ. այդ ժամանակ վերադարձել էր նրանց բնական ջերմութիւնը և սկսել էր առաջանալ:

Նոր միջոցի նետադատութեան փորձերը շարունակւում են: Այն հարցը, թէ կարելի է շիճուկը հանրամատչելի դարձնել, կը վճռի միայն այն ժամանակ, երբ գիտնական կերպով որոշւած կրկին այն կենդանիները բնորոշութեան, որոնք ամենից լուս են հակադրում սրկուածների վրայ: Խտայնաց թաղաւորն ընծայեց Տիցցոնին յայտնի տեսակի երկու հատ ձի վերջնական փորձեր անելու համար:

ՆՈՐԱՅՈՑՆ ԶԵՆՈՐԱՅՈՐԱՆ ՆՈՐԱՅՈՐ

Պեկին: Կայրուհի-խնամակալուհին հրապարակեց մի հրաման, որով գովաբանում է Իւնդ-Լուին և հրամայում է՝ նրան մահից յետոյ նոյնպիսի պատիւ ու յարգանք տալ, ինչպէս Լիխուսնանդին:

Գիտնականը վէ ծագեց գերմանական լիստն գիւնդներին և այնքան աւստրիական գիւնդներին մէջ, վէճը փողոցային

կռիւ դարձաւ: Չինոսները արձակեցին իրար վրայ փայտերով, դանակներով և զէնքերով: Չինացիներին մի խումբ նայում էր այդ կռիւին: Սոխներով դիմադրեցին մահական մի վաշտ և աւտրիական զինւորականները բաժանեցին կռուողներին:

Արեւմտ: Արեւմտեան հանդիսաւոր ճաշկերոյթ կայացաւ իշխանը գերմանական պրինցներին յանձնեց Փրկի առաջին կարգի շքանշանները:

Արաբները գործերի միջոցով Ալեքսանդր անտաղերը աւտրիական նոր դաշնադիր թիւրքիայի հետ:

Հաս: Բացեց միջազգային գիւղատնտեսական եօթներորդ համաժողովը: Ներկայ էին թագաւորը, թագուհին և մինիստրները:

Պետերբուրգ: Բարձրագոյն հաստատւած դին արական խորհրդի սրբաշան համեմատ ծառայութեան մէջ գանաղ հօռմէպարան քահանաները և բողոքական քաղաքիները այսուհետ ստանալու են տարեկան ուժիկ 900 լուրի, փոխանակ մինչև սոյժմ սահմանած 366 ռ. և 183 լուրի սնդի համար:

Սրա. Вѣст № 72-ում հրատարակւած է մանրաման տեղեկութիւն Պետերբուրգի «Լոսանց թշկական ինտիտուտում» և համալսարանում տեղի ունեցած տնկարդութիւնից:

Բելլին: Կայրսիկ: Վաճառքի գործարանը մեծ պատէր ստացաւ թիւրք կառավարութեան կողմից:

Սօֆիա: Մակեդոնիայում նոր հրոսակալները յայտնեցին:

Ազգային ժողովը փակեց իշխանի բացակայութեան պատճառով. փակման հրամանը կարողաց միանալ-հալաղահր: Ազգային ժողովը ժամանակ չունեցաւ կարծիքներ յայտնելու մի քանի կարևոր օրինադրերի մասին:

Բելգրա: Մայր տաճարում պատարագ և հոգեհանգիստ կատարեց Շիւրբինայի համար: Ներկայ էին թագաւորի ներկայացուցիչները, մինիստրները, գնեւորները, ուսուցիչ և աւտրիացի զինուորները և խուսն բազմութիւն: Ժամանակութեան ժամանակ խանութները փակւած էին: Կաղաքը ւղի կեղտարանք էր ընդունել:

Նրանոյնիւնին ճնշելու համար Վերսի-օվիւում կենդանացած են 20 գործուղեղ, իսկ 8 և Միւրօվիցում՝ 8: 100 հողուց բողոքացած մի հրոսակալութեամբ Բոլգարիայից անցաւ Մարտովիան հովիտը:

Վ. Պոլի: Հիմնեց մի ընկերութիւն Բողոքատի երկաթուղու շինութեան համար. համախորհրդի նախագահ ընտրեց «Deutsche Bank»-ի գերեկաւորը, իսկ փոխնախագահ՝ Օտտոմանեան բանկի ծառայող Վերլը:

«Донецк» հաւր ճանապարհ ընկաւ դէպի Մարօնիլ: Շիւրբինայի մարմինը բերելու: Կիւլին: Համակրութիւն չէ գտնում այն միտքը, թէ անդլիայի գնեւորականներ պէտքէ ուղարկել Մակեդոնիա, Հին Սերբիա և Ալբանիա՝ թիւրքական զօրքերին հակառ. համար: Իրա փոխարէն են թաղաւոր է, թէ այնտեղ գնեւորական գործակալներ կուղարկեն: Այդ ենթադրութիւնը նարատիկը պարզ չէ և հարցը պաշտօնապէս հարցուած չէ Բ. Դաներ:

Չլանիգով: Հիւսուտոս Շերբինայի մարմինը պէտքէ բերեն Չլանիգով թաղաւորապետութիւններ են տեսնում հանգիստաւոր գիւնդութեան համար:

